

Голас Рацзімы

№ 2 (1264)

СТУДЗЕНЬ 1973 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫНІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 18-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

ДЛЯ ВАС, ШАНОЎНЫЯ ЧЫТАЧЫ

Рыгор КАНАВАЛАЎ,

старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР
па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю

Закончыўся 1972 год, які па ініцыятыве Савецкага Саюза адзначаўся ва ўсіх краінах як Міжнародны год кнігі. Многа новых выданняў прынёс ён чытачам Беларусі. З друку выйшаў першы том новага збору твораў Янкі Купалы. Яго тыраж дасягае амаль 15 тысяч экзэмпляраў, альбо ў чатыры разы большы, чым тыраж выдадзенага ў 1961—1963 гадах збору твораў народнага паэта. Гэта гаворыць аб узросшай цікавасці да творчасці Янкі Купалы, асабліва сярод беларускай моладзі. Атрымалі падпісчыкі два першыя тамы збору твораў беларускага народнага паэта Якуба Коласа. Іх тыраж высокі, як ніколі, — па 18 тысяч экзэмпляраў. Выйшлі з друку і ўручаюцца падпісчыкам пяты і шосты тамы Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, першы і другі тамы збору твораў выдатнага беларускага празаіка Кузьмы Чорнага. Новае выданне — найбольш поўнае, яно падрыхтавана навуковымі супрацоўнікамі Інстытута імя Янкі Купалы Акадэміі навук БССР.

На кніжных паліцах чытачоў і бібліятэк з'явілася многа аднатомнікаў і двухтомнікаў класікаў беларускай літаратуры і сучасных нашых пісьменнікаў, зборнікаў паэзіі і прозы, перакладзеных з моваў народаў СССР і замежных краін. Паступілі ў продаж кнігі новых вершаў народнага паэта Беларусі Максіма Танка, вядомых у рэспубліцы і за яе межамі таленавітых паэтаў Пімена Панчанкі і Ніла Гілевіча, беларускі спеўнік, шмат мастацкай і дзіцячай літаратуры. Усяго ж за год у рэспубліцы было выдадзена каля 2 тысяч назваў розных кніг, агульны тыраж якіх перавысіў 20 мільёнаў экзэмпляраў. Неабходна адзначыць высокі ўзровень мастацкага афармлення і паліграфічнага выканання многіх выданняў.

Усе беларусы добра валодаюць рускай мовай, а многія чытаюць кнігі на украінскай, польскай, англійскай, нямецкай, французскай і іншых замежных мовах. Таму значная колькасць кніг паступіла ў Беларусь з цэнтральных выдавецтваў, саюзных рэспублік і замежных краін. Літаратуру на гэтых мовах можна набыць у кнігарнях Мінска або выпісаць праз магазіны «Кніга—поштай».

Шматлікія мерапрыемствы, праведзеныя ў сувязі з Міжнародным годам кнігі, паказалі, што на Беларусі друкаванае слова карыстаецца ўсенароднай павагай і шырокай папулярнасцю. Кнігі ўвайшлі ў кожную сям'ю, сталі надзейным сябрам і спадарожнікам кожнага чалавека.

Што атрымаюць беларускія чытачы ад рэспубліканскіх выдавецтваў у 1973 годзе? Гутарка пойдзе ў асноўным пра мастацкія творы, якія выпус-

ціць заснаванае летась выдавецтва «Мастацкая літаратура». З друку выйдуць па два-тры чарговыя тамы твораў Янкі Купалы, Якуба Коласа і Кузьмы Чорнага, двухтомнікі выбранных вершаў і паэм Васіля Віткі, Анатоля Вялюгіна, Сяргея Грахоўскага, аднатомнікі паэзіі Аляксея Русецкага і Рыгора Няхая. У серыі «Беларускі раман» будуць выдадзены «Людзі на балоце» і «Подых навальніцы» лаўрэата Ленінскай прэміі Івана Мележа, «Вецер веку» Ільі Гурскага, «За годам год» Уладзіміра Карпава. «Бібліятэка беларускай прозы» папоўніцца аднатомнікамі выбранных апавяданняў Змітрака Бядулі, Янкі Брыля, Івана Чыгрынава, а «Бібліятэка беларускай паэзіі» — томікамі лепшых вершаў Анатоля Вярцінскага, Хведара Жычкі, Міколы Засіма, Аркадзя Куляшова, Аркадзя Моркаўкі, Пімена Панчанкі.

Усе пералічаныя вышэй празаікі і паэты добра вядомы нашым чытачам, у іх творчасці адбілася гісторыя беларускага народа і Савецкай Беларусі, паказана гераічная барацьба працоўных за росквіт народнай гаспадаркі, навукі і культуры, за трывалы мір і супрацоўніцтва народаў ва ўсім свеце.

Песы «Раскіданае гнездо» Янкі Купалы і «Лявоніха на арбіце» Андрэя Макаёнка намячана выдаць у серыі «Бібліятэка беларускай драматургіі».

Рыхтуецца да выдання двухтомнік выбранных твораў Максіма Гарэцкага. У яго ўвойдуць апавяданні, нарысы, аповесці і раманы «Віленскія камунары» і «Камароўская хроніка». Здадзена ў друкарню кніга твораў беларускага празаіка трыццацігадовага Лукаша Калюгі «Ні госць, ні гаспадар».

Прыхільнасць шматлікіх чытачоў за межамі рэспублікі атрымала выданая ў перакладзе на рускую мову серыя «Беларуская аповесць». У 1973 годзе запланавана выдаць на рускай мове кнігі аповесцей Платона Галавача, Аляксея Кулакоўскага, Барыса Мікуліча, Івана Пташнікава, Уладзіміра Шахаўца. Атрымае чытач і раманы Аляся Адамовіча «Вайна пад стрэхамі» і «Сыны ідуць у бой».

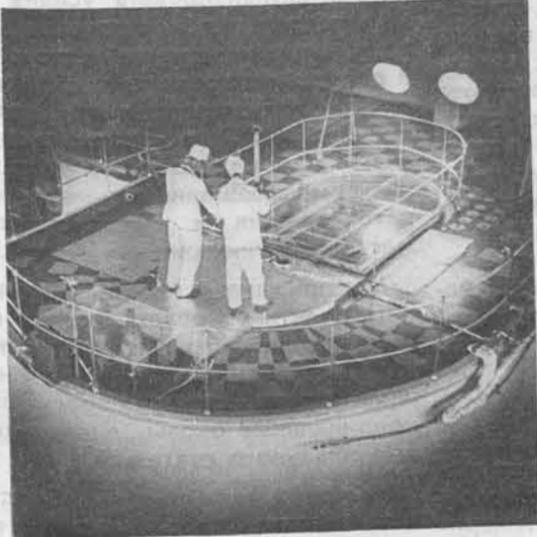
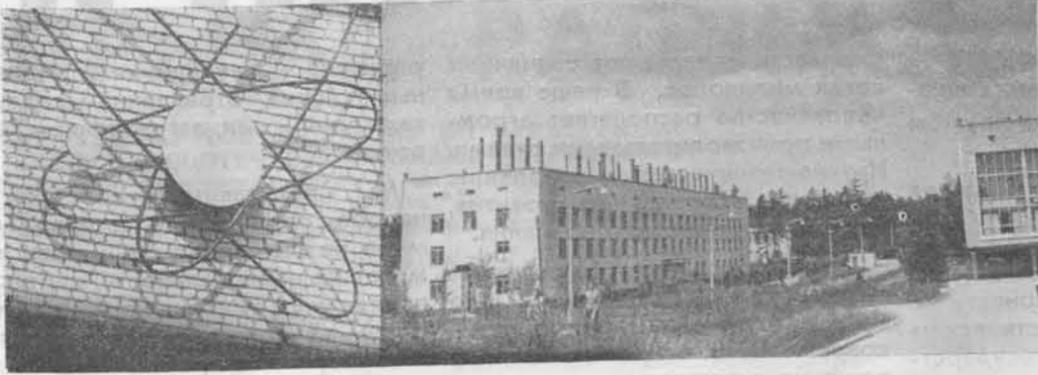
Багата будзе прадстаўлена арыгінальная беларуская мастацкая літаратура — проза, паэзія, драматургія. З новымі кнігамі апавяданняў і аповесцей на сучасную тэматыку выступяць Аляся Асіпенка, Яўген Васіленак, Валянцін Зуб, Аляся Васільчэўскі, Уладзімір Паўлаў, Раман Сабаленка, Аляся Савіцкі. Чарговым сваім раманам «Ішоў дваццаты год» парадзе чытачоў адзін са старэйшых нашых пісьменнікаў Міхась Машара. Новыя кнігі паэзіі падрыхтавалі Аляся Бачыла, Аляся

[Заканчэнне на 6-й стар.]

Вядомаму беларусаму мастаку Арлену КАШКУРЭВІЧУ прысуджана Дзяржаўная прэмія БССР 1972 года за ілюстрацыі да паэм Янкі Купалы і серыю гравюр «Партызаны».

НА ЗДЫМКАХ: рэпрадукцыі з гравюр А. Кашкурэвіча, створаныя ім да паэм Янкі Купалы.

Выдзяленне энергіі атамнага ядра і мірнае выкарыстанне яе — адна з галоўных тэм, над якімі працуе сучасная перадавая навука. Прыярытэт у гэтай галіне належыць савецкім вучоным. Яны з кожным годам усё больш пашыраюць спіс мірных прафесій атама.

Больш за 350 даследчых атамных рэактараў працуюць на нашай планеце. Адзін з іх — у Інстытуце ядзернай энергетыкі Акадэміі навук БССР, што размясціўся ў маляўнічым сасновым бары недалёка ад Мінска. Крыху больш чым 10 гадоў назад яго пускам у Беларусі быў пакладзены пачатак даследаванняў па выкарыстанню атамнай энергіі для мірных мэт.

У мінулым годзе тут паспяхова закончана рэканструкцыя рэактара. Цяпер яго магутнасць — 4 000 кілават. Якасна новы тып рэактара, які працуе на высокіх патоках нейтронаў, дасць магчымасць паспяхова весці вывучэнне праблем ядзернай энергетыкі, радыяцыйнай хіміі, ядзернай хіміі, радыяцыйнага матэрыялазнаўства.

НА ЗДЫМКАХ: 1. У гарадку беларускіх атамшчыкаў. 2. За працэсамі, якія праходзяць у катле атамнага рэактара, сочаць дзіметрысты. 3. Начальнік змены А. РАЗДЗЯЛОУСКІ — прадстаўнік маладога пакалення вучоных. 4. На пульце кіравання гама-ўстаноўкай. 5. За надзейнай ахоўнай сцяной «механічныя рукі» працуюць з радыеактыўным рэчывам. Яны паслухмяныя кожнаму руху пальцаў аператара Н. МІХАЛЕВІЧА.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

Блакітная падкова Дняпра, акаймаваная аксамітным зялёным лугам, сасновы лес і беластвольны бярозавыя гаі, залацістая пясчаная водмель — такі маляўнічы краявід адкрываецца з балконаў санаторыя, будаўніцтва якога вядзецца калі Рагачова. Ён яшчэ не мае афіцыйнай назвы. Праўда, рагачоўцы ахрысцілі санаторый «Чырвонай горкай», па назве ўзгорка, дзе ён размясціцца. Магчыма, такая назва і застанецца.

Даўно меркавалася, што ў нетрах Прыдняпроўя павінны быць мінеральныя воды. І геалагічная разведка пацвердзіла: на глыбіні 800 метраў выяўлены мінеральныя воды тыпу «Есентукі». Пошукавыя работы працягваюцца, і, магчыма, прынясуць новыя адкрыцці.

Але і наяўных крыніц аказалася дастаткова для стварэння аднаго з буйнейшых у Беларусі лячэбна-аздараўленчых цэнтраў. Тут будуць лячыць радыкуліт, рэўматычныя, нервыя, сардэчна-сасудзістыя, зубныя і іншыя захворванні. Прадугледжваецца шырокае прымяненне мясцовых і прывазных мінеральных вод і грязей. Важнае месца ў агульным комплексе зойме кліматалячэбніца.

У працэдурных кабінетах санаторыя ўстанавяць найноўшае абсталяванне, а метады лячэння будуць грунтавацца на апошніх дасягненнях медыцынскай навукі.

Новы санаторый — гэта цэлы комплекс лячэбных, культурна-бытавых, гандлёвых і спартыўных памяшканняў і збудаванняў. Самы буйны — дзесяціпавярховы спальны корпус. На першых сямі паверхах яго размяшчаюцца спальныя пакоі на аднаго-двух чалавек. У пакоях сучасная зручная мэбля, душ, лоджкі. Восьмы паверх адведзены пад кліматабальніцу. Тут жа спецыяльная пляцоўка, з якой можна любавалася наваколлем.

Да спальнага корпуса прымыкае двухпавярховы будынак, на першым паверсе якога — медыцынскія кабінеты, басейн, пакоі аддзялення, білярная, бібліятэка, чытальная зала, кінаасховішча. Другі паверх зойме абедзенная зала, кухня, шырокаэкранны кінатэатр на 500 месца.

Непадалёку размясціцца гандлёвы цэнтр з магазінамі, сталавой, паштовым аддзяленнем, камбінатам бытавога абслугоўвання. Паслугамі гандлёвага цэнтра будуць карыстацца і адпачываючыя, і турысты. З Рагачовам санаторый звязка спецыяльны аўтобусны маршрут.

Гордасць здраўніцы — выдатны пляж з намытым рачным пяском.

У 1974 годзе санаторый уступіць у строй і прыме першых адпачываючых. Штогод тут будуць папраўляць сваё здароўе больш за 6 тысяч чалавек. З цягам часу ён стане курортам.

М. ЯНЧАНКА.

СПРАВИЛІ НАВАСЕЛЛЕ

Наваселле — заўсёды радасная, хваляючая падзея. Урачысты момант перажылі нядаўна рабочыя, інжынерна-тэхнічныя работнікі і служачыя Кабінкаўскай перасоўнай механізаваанай калоны № 19. Многія з іх атрымалі ключы ад новых кватэр. У ліку навасельцаў — трактарысты Мікалай Гарбачэўскі, Пётр Макарэвіч, участковы механік Уладзімір Хількевіч, бульдозыст Аляксей Цаль і іншыя.

Усёго ў апошні час справілі наваселле 17 сем'яў. Цяпер прадпрыемства ўзводзіць для меліяратараў 30-кватэрны жылы дом і інтэрнат на 105 месца.

Б. ЗІНКЕВІЧ.

ШКОЛЕ—100 ГОД

Чапліцкай сярэдняй школе Случкага раёна ў кастрычніку мінулага года споўнілася сто год. Яшчэ ў 1872 годзе тут было адкрыта народнае вучылішча, размясцілі яго ў грамадскім доме. Першым настаўнікам быў Аляксандр Малевіч, які скончыў Мінскую духоўную семінарыю.

У 1910 годзе вучылішча было пераўтворана ў двухкласнае. Але ў ім вучыліся толькі дзеці багатых.

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі ў вёсцы Чапліцы створан валасны аддзел народнай асветы, а неўзабаве школа была пераўтворана ў сямігадовую. С таго часу яе закончылі больш тысячы вучняў. Школа чатыры разы была ўдзельніцай Усесаюзнай выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве. Многія сотні высокакваліфікаваных спецыялістаў атрымалі сярэдняю адукацыю ў сельскай школе. Можна назваць кандыдата медыцынскіх навук М. Вяршэню, хірурга Случкай балніцы С. Карабу, пісьменніка і вучонага М. Лобана і іншых.

М. СЯЎРУК.

раў ЕС і стваральнікамі яе сталі беларускія і балгарскія спецыялісты.

— ЕС-1020 — універсальная машына сярэдняй прадукцыйнасці, робіць прыкладна 20 тысяч аперацый у секунду. Прызначана яна для рашэння самых разнастайных эканамічных, навукова-тэхнічных і спецыяльных задач. Менавіта такія машыны цяпер найбольш распаўсюджаны ў народнай гаспадарцы. Гэта адказ на першую палову пытання.

Выбар «аўтараў» першынца ЕС вызначыла з аднаго боку тое, што Мінскі навукова-даследчы інстытут ЭВМ з'яўляецца вядучым у краіне па распрацоўцы камп'ютараў сярэдняга класа. Успомніце папулярныя «Мінск-22» і «Мінск-32». З другога боку — Балгарыя наш даўні і выпрабаваны партнёр. Яшчэ да пачатку работ па ЕС балгарскія заводы пастаўлялі многія камплектуючыя дэталі для машын сямейства «Мінск». Цяпер у НРБ паскорана развіццё электроннай прамысловыя. Так што наша супрацоўніцтва прыносіць немалую карысць маладой галіне народнай гаспадаркі Балгарыі.

Сапраўды, балгарскія і беларускія вучоныя працуюць у самым цесным кантакце. Дзе-

сяткі канструктараў з Сафііскага навукова-даследчага інстытута вылічальнай тэхнікі доўгі час працавалі ў лабараторыях у Мінску. Вольныя спецыялісты з Беларусі неаднаразова выязджалі ў Балгарыю, дапамагаючы ў асваенні тэхнічнай дакументацыі і арганізацыі серыйнай вытворчасці.

Цяпер прамысловы выпуск ЕС-1020 наладжан у абедзвюх краінах. А першы даследны ўзор камп'ютэра, вырабленага ў Балгарыі, у 1971 годзе экспанавалі на Плоўдзійскім кірмашы, дзе атрымаў ганаровы дыплом і залаты медаль.

МАШЫНА НА ЛЮБЫ ГУСТ

Агульнапрызнана, што электронная тэхніка канцэнтруе ў сабе ўсе самыя апошнія дасягненні навукова-прамысловага патэнцыялу краіны. Ад сябе дадам, што ЕС-1020 у кожным сваім адрэзе наглядна спалучае яшчэ і багаты плён творчага супрацоўніцтва дзвюх краін — удзельніц СЭУ.

Упершыню я ўбачыў яе ў вылічальным цэнтры Навукова-даследчага інстытута ЭВМ. Цяжка было паверыць, што ў тым параўнальна невялікім памяшканні працуюць адразу дзве

магутныя ЭВМ. ЕС-1020 больш кампактная і «элегантная» за сваю паўправадніковую папярэдніцу «Мінск-32».

Мой гід, загадчык лабараторыі Рубэн Асцатураў, расказаў аб новым камп'ютэры з захваленнем, раз-пораз ужываючы тэрміны «логіка», «іерархія памяці», «мовы», «архітэктура». Першыя тры з іх адносяцца да матэматычнага забеспячэння ЕС — святыя святых камп'ютэра.

У ЕС-1020 матэматычнае больш аб'ёмнае, чым у «Мінск-32», таму дазваляе рашаць больш шырокае кола задач. Яно мае багаты пакет прыкладных задач — свайго роду гатовы даведнік рашэнняў да найбольш распаўсюджаных задач. Акрамя таго, матэматычнае мае «праграмныя перакладчыкі» з мовай карыстальніка на ўнутраную мову машыны — вялікая палёгка для аператараў.

Прынцыповая навізна — выкарыстанне магнітных дыскаў-накапляльнікаў для запісу матэматычнага зместу. Гэта многа спрашчае пошук патрэбнай праграмы і значна павышае прадукцыйнасць ЭВМ. Вытворчасць дыскаў-накапляльнікаў цяпер асвоена ў Балгарыі.

Матэматыкі Балгарыі скла-

таксама адну з дзвюх тэставых кіруючых праграм і набор тэст-секцый да яе для прафілактычнай праверкі «працаздольнасці» машын, а канструктары ўнеслі немалы ўклад у «архітэктуру» машыны — яе канструкцыю.

Аб гэтых і многіх іншых вузлах ЕС-1020 можна сказаць нямала цікавага. Але няхай апошняе слова застаецца за шматлікімі карыстальнікамі новага камп'ютэра. Я ўпэўнен, што яны па заслугах ацэняць ЕС-1020, бо машына можа задаволіць самы патрабавальны густ сваіх будучых абанентаў.

ПА ШЛЯХУ СПЕЦЫЯЛІЗАЦЫІ

ЕС-1020 робіць толькі першыя крокі ў вялікае жыццё, а ў адной з лабараторыяў Навукова-даследчага інстытута ЭВМ у Мінску я ўбачыў макет чарговай машыны з раду ЕС. Будучы камп'ютэр пакуе што знаходзіцца ва ўладзе дызайнераў, і аб ім гавораць толькі ў самых агульных рысах.

А цяпер партнёры вырашаюць пытанні тактыкі і стратэгіі свайго будучага супрацоўніцтва. Галоўны вывад пасля работ над ЕС-1020: сумесна

лягчэй вырашаць самыя складаныя задачы, але арганізаваць работу можна яшчэ лепш.

Адзін з магчымых шляхоў удасканалення супрацоўніцтва — падзел працы і спецыялізацыя. Вось што гаворыць наконт гэтага члена Савета галоўных канструктараў, галоўны інжынер Навукова-даследчага інстытута ЭВМ Генадзь Смірноў:

— ЕС-1020 мы рабілі, не размяжоўваючы дэталёва аб'ём работ. Канструктары сумесна працавалі амаль над усімі вузламі. Цяпер паспрабуем падзяліць абавязкі — нашы балгарскія калегі ўжо набылі дастатковы вопыт і могуць самастойна вырашаць складаныя задачы. Зразумела, узаемадапамога і кансультацыі будуць, як і раней, праводзіцца на любым узроўні.

Хочацца сказаць і аб тым велізарным значэнні, якое стварэнне ЕС ЭВМ мае ў цэлым для краін — удзельніц СЭУ. Электронна-вылічальная тэхніка сёння — адзін з галоўных каталізатараў навукова-тэхнічнага прагрэсу. Таму ўкараненне шэрагу такіх дасканалых ЭВМ, якія складаюць ЕС, зробіць неадзінадушны ўклад у развіццё народнай гаспадаркі ўсіх сацыялістычных краін.

Вячаслаў ХАДАСОУСКІ.

К НАРОДАМ МИРА

Мы, представители более чем 100 наций и народностей СССР, собравшиеся в Москве в связи с 50-летием образования Союза Советских Социалистических Республик, обращаемся ко всем народам планеты с посланием мира, дружбы и братства.

Трудящиеся Страны Советов, совершив социалистическую революцию и установив рабоче-крестьянскую власть, первыми взялись за реализацию великой цели: сплотить народы огромной страны во имя построения общества, свободного от эксплуатации человека человеком, положить конец вражде между нациями, организовать их совместную жизнь на основе доверия и дружбы, создать братское единство народов.

От седой древности и до наших дней, через всю историю человечества тянется непрерывная цепь племенных, расовых и национальных конфликтов. Не раз они ввергали страны и народы в пучину бедствий и страданий, обгащали кровью целые континенты. Тысячелетиями лучшие умы бились над тем, как найти выход из такого положения, но наталкивались на глухую стену господства эксплуататоров, которое порождает и поддерживает национальный гнет.

Теперь весь мир—свидетель того, что дерзновенный замысел советских людей, вдохновенных и руководимых Коммунистической партией, осуществлен. Стала явью прекрасная мечта о многонациональном государстве нового, социалистического типа — могучем добровольном союзе свободных народов, спаянных дружбой и братством.

Летопись всех известных до Октября многонациональных государств—это непрерывное обострение межнациональных антагонизмов. Совсем иным является развитие Советского Союза. Это —упрочение его экономических, политических и духовных основ, это — неуклонное сплочение и сближение образующих его народов.

Не чудо, не случайное стечение обстоятельств принесли нам успех, он глубоко закономерен. Советские люди опирались на победу Великой Октябрьской революции. Их вдохновляли начертанные бессмертным Лениным социалистические принципы развития народов в единой многонациональной семье. Их вела и ведет Коммунистическая партия, вооруженная подлинно научной теорией преобразования общества, непоколебимая в своей верности делу рабочего класса, всего трудового народа.

В исторической битве за социализм объединились вокруг рабочего класса трудящиеся всех наций и национальностей нашей страны. Именно на базе социализма их совместными усилиями был в корне уничтожен национальный гнет, преодолена отсталость наций, порожденная их колониальным прошлым. Если весь наш строй и весь наш жизненный уклад проникнуты духом интернационализма, то это благодаря то-

му, что в нашей стране давно и бесповоротно победили социализм, ленинская политика дружбы народов.

В день полувекового юбилея СССР мы выражаем горячую признательность трудящимся всех стран, которые неизменно демонстрируют свою солидарность с первым в мире социалистическим многонациональным государством.

Наша благодарность обращена ко всем, кто под лозунгом «Руки прочь от Советской России!» боролся против интервенции империалистических государств; кто выступал вместе с нами в смертельной схватке с фашизмом; кто плечом к плечу с народами Советского Союза, других социалистических стран добивается упрочения мира, срывая преступные замыслы империалистических аггессоров.

Создавая Советский Союз, практически закладывая первые камни в его здание, Ленин, Коммунистическая партия думали о будущем не только нашей страны. Своим взором они охватывали судьбы всего человечества, они были убеждены, что создание социалистического многонационального государства, где нет угнетения и эксплуатации, поможет всем людям земли проложить свой путь к раскрепощению. И оглядываясь на минувшее пятидесятилетие, мы можем гордиться тем, что все эти годы Советский Союз неизменно выступал на стороне тех, кто борется за свободу и счастье народов, делал и делает все возможное для победы их правого дела.

Современную эпоху отличает небывалый в истории масштаб общественных преобразований. Восторжествовавший сначала в нашей стране социализм одержал победу в ряде стран Европы, Азии и Латинской Америки, образовалась мировая социалистическая система. Социалистическое содружество выступает как мощная сила всемирного прогресса.

Под могучим напором национально-освободительного движения, вдохновенного примером трудящихся стран социализма и пользующегося их поддержкой, рухнули колониальные империи, и на дороге самостоятельного развития вышли многие угнетенные в прошлом народы.

Мы горячо приветствуем народы социалистических стран, строящие новое общество.

Мы обращаемся с братским приветом к рабочему классу, к трудящимся в странах капитала, которые добиваются избавления от эксплуатации, от политического и духовного закабаления.

Мы выражаем солидарность с народами, недавно вступившими на путь социального прогресса, с теми, кто в трудной борьбе с неокOLONIALИЗМОМ и внутренней реакцией твердо отстаивает суверенитет и независимость своих молодых государств.

Ныне в мировую политику вовлечены огромные массы, перед ними открылась реальная возможность самим определять свою судьбу. Идеи социализма, идеи свободы и равноправия народов, идеи национальной неза-

висимости овладевают сознанием сотен миллионов. В наше время человечество располагает огромными производительными силами. Научно-техническая революция невиданно ускоряет их развитие, раздвигает горизонты познания.

Для народов все более нетерпимым становится видеть, что многие важнейшие проблемы современного мира не находят решения, а рожденные капитализмом социальные бедствия не только не ликвидируются, но разрастаются. Ведь до сих пор на громадных пространствах земного шара господствует страх перед завтрашним днем, царят социальная несправедливость, национальные и расовые притеснения, роскошь ничтожного меньшинства соседствует с бедностью миллионов. Полуголодное существование остается уделом целых народов. Все это—результат колониализма и империалистического гнета.

Хотя более четверти века человечество не знает мировой войны, для самоуспокоенности нет места. Продолжается позорная агрессия США во Вьетнаме. Американский империализм преднамеренно затягивает подписание соглашения о прекращении войны. Он вновь возобновил варварские бомбардировки территории ДРВ. Гибнут тысячи невинных мирных жителей.

Еще топчут арабские земли израильские оккупанты. Еще оскверняют землю колониальные и расистские режимы. И все это происходит в последней трети XX века.

Советский народ, как и все миролюбивые народы, гневно протестует против преступлений американского империализма на земле Вьетнама. Мы вновь подтверждаем свою неизменную солидарность и решительную поддержку героическому вьетнамскому народу, а также народам Лаоса и Камбоджи и выражаем твердую уверенность в том, что их правое дело победит!

Мы подтверждаем свою решительную поддержку борцам против империалистической агрессии на Арабском Востоке, народам, которые сражаются против колониального господства.

Народам приходится платить многомиллиардную дань милитаризму. Эти средства, столь остро необходимые для мирных, созидательных целей, для повышения жизненного уровня трудящихся, растрачиваются на расширение и модернизацию военной машины, которая в руках империализма остается серьезной угрозой миру.

Все большее значение для человечества приобретает борьба против опасности, связанная с на-

растающим ухудшением природных условий, отравлением воздуха, морей и рек, загрязнением городов.

Мы, представители советского народа, обращаемся к народам мира, ко всем людям — независимо от их национальности, вероисповедания и цвета кожи — с призывом объединиться для решения этих назревших проблем.

Мы призываем народы объединить и активизировать усилия во имя сохранения и упрочения мира, ликвидации военной опасности и очагов империалистической агрессии, для претворения в жизнь решений ООН о неприменении силы в международных отношениях и запрещении навеки ядерного оружия и других средств массового уничтожения людей.

Мы призываем народы объединить и активизировать усилия во имя дальнейшего укрепления позиций социализма, упрочения независимости стран, сбросивших колониальные оковы, ликвидации колониального гнета.

Мы призываем народы объединить и активизировать усилия во имя искоренения голода, нищеты, социальной несправедливости, национального угнетения и неравенства.

Мы призываем народы объединить и активизировать усилия во имя защиты культурных и нравственных ценностей человечества от реакционной идеологии, от яда расизма, шовинизма и фашизма.

Мы призываем народы объединить и активизировать усилия во имя сохранения и восстановления природной среды, окружающей человека.

От имени советского народа и перед лицом всего человечества мы торжественно заявляем, что наша страна будет и впредь непоколебимо верна высоким идеалам дружбы народов, свободы и социализма. На основе Программы мира, принятой XXIV съездом КПСС, мы будем неустанно бороться за укрепление социалистического содружества; за дальнейшую разрядку международной напряженности и мирное сосуществование государств с различным общественным строем; за национальную независимость народов, взаимное уважение и дружбу между ними; за улучшение жизни людей труда и социальный прогресс всего человечества.

Пусть восторжествуют прочный мир на земле, свобода и национальная независимость народов! Пусть каждый примет участие в борьбе за эти высокие, гуманные цели! Пусть каждый внесет свой вклад в осуществление сокровенных чаяний человечества: жить в условиях мира, свободы, социального прогресса!

ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ СОВЕТСКОГО СОЮЗА

ОБРАЩЕНИЕ «К НАРОДАМ МИРА» ЕДИНОГЛАСНО ПРИНЯТО
НА СОВМЕСТНОМ ТОРЖЕСТВЕННОМ ЗАСЕДАНИИ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СОЮЗА ССР И
ВЕРХОВНОГО СОВЕТА РСФСР 22 ДЕКАБРЯ 1972 ГОДА.

ПРЫМІ, РАДЗІМА, ПРЫВІТАННЕ

БЕЛОРУССКОМУ ТОВАРИЩЕСТВУ ПО КУЛЬТУРНЫМ СВЯЗЯМ С СООТЕЧЕСТВЕННИКАМИ ЗА РУБЕЖОМ

В связи со знаменательной датой — 50-летием образования Союза Советских Социалистических Республик примите наши сердечные поздравления и искренние пожелания успехов в вашем благородном деле.

Пусть вечно живут идеи Владимира Ильича Ленина, указывая путь всему человечеству!

Центральное правление Союза советских граждан в Бельгии.

Председатель ЦП ССГ Екатерина ЧЕНЦОВА.

П ОЗДРАВЛЯЕМ сотрудников газеты «Голас Радзімы» и Белорусского товарищества по культурным связям с соотечественниками за рубежом, родной белорусский народ с историческим юбилеем — 50-летием образования Союза Советских Социалистических Республик, нерушимого сотрудничества свободных народов, воплотившего ленинскую идею пролетарского интернационализма.

Пусть здравствует и процветает наша великая Родина, оплот мира во всем мире! Пусть крепнет дружба народов США и СССР!

Клуб старожилів імені Гагаріна,
Чикаго, США.

С. САЛЬВОНЧИК,
председатель,
А. ХАРБИН,
секретарь.

Ч ЕРЕЗ нашу уважаемую газету «Голас Радзімы» поздравляем всех советских людей с 50-й годовщиной образования Союза Советских Социалистических Республик и желаем успешно выполнить решения XXIV съезда КПСС и девятую пятилетку. Ваши успехи — наша радость.

Пусть в новом 1973 году рассеются тучи недоверия и вражды и засияет солнце дружбы для всех людей, желающих мира на всем земном шаре.

А. и Е. ВОРОНЦОВЫ.

США.

Т РИДЦАТОГО декабря исполнилось 50 лет со дня образования Союза Советских Социалистических Республик. Итоги полувекового пути сотрудничества социалистических наций, перспективы его дальнейшего развития вызывают в сердцах земляков, живущих за пределами Родины, чувства радости и гордости. Земляки в США полностью солидарны с советскими людьми, которые борются за социальный прогресс и стоят на страже мира.

Иван ПОТЕРЯЙКО.

США.

Д ОРОГИЕ друзья из редакции газеты «Голас Радзімы»! Поздравляем вас, а в вашем лице всех советских людей, с 50-летием образования Союза Советских Социалистических Республик. СССР — пример для всех народов на земле, желающих жить в дружбе и мире.

Примите наши искренние новогодние поздравления.

Антон и Александра НАЗАРУК.

США.

З ВЬПАДКУ 50-го дня рождения СССР примите ад мяне шчырыя віншаванні. Мае найлепшыя пажаданні ўсім савецкім людзям!

Краіна Саветаў — авангард міру і прагрэсу. Няхай з кожным годам памнажаецца слава Савецкага Саюза!

Віншую з Новым годам выдаўцоў «Голасу Радзімы» і сардэчна дзякую за газеты і кнігі, з якіх я даведваюся пра жыццё беларусаў і ўсіх савецкіх людзей. Вашы дасягненні мяне вельмі радуюць. Весткі з роднай зямлі нібы гаючая крыніца, якая падтрымлівае мае духоўныя і фізічныя сілы.

Л. ЯКУБОВІЧ.

Канада.

С ЕРДЕЧНО поздравляем всех советских людей с 50-летием образования СССР и с Новым годом!

Пусть 1973 год принесет всем народам на земле мир и дружбу!

От членов общества «Просвещение» города Челси
Зинаида ПОЛЕССКАЯ.

США.

ТОРЖЕСТВЕННО ОТМЕТИЛИ ЮБИЛЕЙ

Поздравляем наш родной белорусский народ с великим юбилеем — 50-летием образования Советского Союза и с Новым 1973 годом! Больших достижений и успешно выполнения девятой пятилетки всем народам СССР!

Русская прогрессивная колония Кливленда торжественно отметила 50-летие Союза Советских Социалистических Республик. На праздничном банкете и концерте присутствовало много публики. Концертная программа началась выступлением Украинского рабочего хора имени Лысенко под управлением М. Слюсарчика. Хор исполнил гимны США и Советского Союза, а затем песни на русском и украинском языках.

После концерта, в котором приняли участие солисты и декламаторы, с докладами выступили Герасим Лубешков и Иван Левченко. Они

говорили о значении праздника, о достижениях нашей Родины в борьбе за мир и улучшение жизни трудового народа.

Большое спасибо за «Голас Радзімы», который приносит нам вести с родных мест. В одном из номеров я с радостью увидел фотографию Г. Лихторовича «На тихой Ясельде». Ведь это моя родная река, на ее берегах я вырос, купался в ее чистых водах.

На очередном собрании нашей колонии мы наметили мероприятия на 1973 год. Среди них одно особенно волнующее — открытие памятника великому сыну белорусского народа Янке Купале в Арров-парке. В нашем клубе очень много белорусов, и все они примут самое активное участие в торжествах.

Мария и Андрей ДОРОФЕЕВЫ.

США.

Серабрысты шэрань.

Фота У. ДАГАЕВА.

ТУТ УСЕ ЛЮДЗІ РОЎНЫЯ

Усе народы Савецкага Саюза адзначаюць знамянальную дату — 50-годдзе з дня заснавання СССР. За гэты час на руінах царскай імперыі выраслі і дасягнулі небывалага росквіту пятнаццаць сацыялістычных рэспублік. Кожная з іх мае акрэсленую тэрыторыю, нацыянальную мову, высокаразвітыя прамысловасць і сельскую гаспадарку, вышэйшыя навучальныя ўстановы, тэатры, сваіх пісьменнікаў, кампазітараў, вучоных.

Такіх небывалых у гісторыі чалавечтва поспехаў за параўнаўча кароткі адрэзак часу можна было дасягнуць, дзякуючы ленинскай нацыянальнай палітыцы, дзякуючы дружбе савецкіх народаў. У СССР да чалавека падыходзіць не з меркай прыналежнасці да расы або рэлігіі. Тут людзі ўсе роўныя, усе кары-

стаюцца аднолькавымі правамі.

Сацыялістычная сістэма народнай гаспадаркі, раўнапраўе ўсіх народаў, братняя бескарысная дапамога з'яўляюцца асновай таго, што Савецкі Саюз стаў адной з магутнейшых дзяржаў свету. Віншую народы СССР, а сярод іх і свой беларускі народ, з вялікім гістарычным днём, жадаю найлепшых поспехаў і росквіту!

.

**Братняя дружбай народаў сагрэта,
Палажыла канец цемнаце,
Пад сцягамі Краіны Саветаў
Беларусь яркай зоркай цвіце.**

**Гэта Леніна светлая думка
Прывяла да здзяйснення надзей,
Толькі той перамогі даб'ецца,
Хто дарогаю дружбы ідзе.**

**Беларусь! Я табой ганаруся
У сусор'і магутнай сям'і.
У дзень свята савецкіх народаў
Ад мяне прывітанне прымі!
5 снежня 1972 г.**

.

**Віхры смерці ляцелі ў абдымкі
Сам не ведаю нават адкуль.
У душы адпраўляў я памінкі
Па сабе з пацалункамі куль.
Шмат чаго паспытаць давялося
На сваім невясёлым вяку.
Нават пушчы ад болю галосіць,
Калі іх пад карэньне сякуць.
Скалясіў я і сушу, і воды,
Адпакутаваў шчырай душой.
Не да густу мне захаду подых,
Я тут шчасця нідзе не знайшоў.**

.

**Запавет на чужыне такі
Ад бацькоў пераходзіць к дзецям:
Іншаземныя маякі
Тваю ноч не асвецяць.
Уладзімір КЛІШЭВІЧ.
ЗША.**

ЭТО И НАШ ПРАЗДНИК

Здесь, на чужбине, дорога каждая весть с Родины, радуется каждый ее успех. Я всегда жду и вашу газету «Голас Радзімы», и брошюры, которые вы присылаете. В них я постоянно нахожу что-нибудь новое о родной стране, а это мне, старому человеку, разменявшему восьмой десяток, доставляет большое удовольствие.

Радовались мы и успехам советских спортсменов, которые в Мюнхене на Олимпийских играх завоевали и увезли домой 50 золотых медалей. Честь им и слава! Мы смотрели также по телевизору все матчи советских и канадских хоккеистов, которые проходили в Канаде. Конечно же, мы болели за советских спортсменов. Однако самым большим событием стало празднование 50-летнего юбилея Советского Союза. Это не только ваш, но и наш праздник.

Успехами нашей дорогой Родины можно только гордиться. Мне вспоминается стихотворение, которое я выучил в детстве. В нем говорится: «На поклон к тебе корабли плывут, и со всех концов света белого про тебя идет слава громкая». И это действительно так. Если до революции в Россию приходили капиталисты разных стран, чтобы грабить ее богатства, то теперь Советскому Союзу пришли поклониться и наш Трюдо, и американский президент Никсон, и многие другие. А почему так произошло? Потому, что Советский Союз стал могущественной державой, великой страной и про него действительно идет слава громкая. С ним капиталисты стараются налаживать деловые отношения. Советский Союз стал могучим и потому, что сплотил десятки наций в одну большую и дружную семью. И в

этом деле у СССР есть чему поучиться, особенно западным странам.

Что имели 50 лет назад мы, белорусы? Мы ходили в лаптях, ели хлеб с мякиной. Недавно в «Голасе Радзімы» я прочитал стихотворение моего земляка Якуба Коласа «Наш родной край». Там есть такие строки:

**Наша поле кепска родзіць,
Бедна тут жыве народ,
У гразі жыве ён, ходзіць,
А працуе — льецца пот.**

Читая это стихотворение, я едва не заплакал. Якуб Колас тоже, думаю, мне, писал его со слезами. Потому что это была горькая правда.

А что мы видим теперь в нашем белорусском краю? Высокие урожаи, зажиточных и культурных крестьян, инженеров и агрономов в деревнях, видных ученых, могучие заводы, красивые города. Поговорите с любым человеком, с любым школьником, и он вам скажет: все это дала Советская власть.

Я видел Белоруссию дважды — в 1964 и 1969 годах. И знаю Америку. Поэтому могу делать сравнения. Например, в городе Детройте сейчас закрывают школы на восемь недель, так как нет денег на зарплату учителям. В Америке люди голодают, не имеют работы, вокруг бандитизм, наркомания, насилие, грабежи. На борьбу со всем этим тоже нет денег. Зато хватает долларов на бомбы, самолеты, вертолеты, напалм, чтобы убивать и душить вьетнамский народ. Сегодня моя Белоруссия не знает таких «прелестей», и поэтому я радуюсь ее счастью. Поэтому я славлю 50-летний юбилей Советской страны.

Канада. **Николай ДУБАТОВКА.**

Фрося Калбеева...
Хто яна, адкуль? У Першай Савецкай бальніцы ніхто не ведаў. Прышла аднойчы, папрабілася: «Вазьміце на работу. Буду рабіць усё, што трэба», Худзенькая, абарваная — відаць, далёкую і нялёгкаю дарогу прайшла, адны толькі вочы... Непрыкметна прыжылася ў бальніцы, і здавалася, што ўсё сваё жыццё яна даглядала раненых і хворых, абмывала і перавязвала, сучыла і падбадзёрвала. І, здавалася, нічым іншым ніколі не займалася.

Толькі потым ужо, калі пазнаёмліся бліжэй, Фрося сказала па сакрэту, што яна юрыст па адукацыі, працавала дзясці ў заходніх абласцях Беларусі, ішла на ўсход, да сваіх, і апынулася тут, у акупіраваным Мінску...

На помніках героі заўсёды высокія, дужыя, прыгожыя. Твары іх у бронзе і ў мармуры дыхаюць сілай і мужнасцю... Фросі прырода пашкадавала моцы і здароўя. Цяжкая хвароба з дзяцінства гнула і ламала яе. Але, пэўна, схамянулася ў самую апошнюю хвіліну прырода і дала ёй бяспечны дар — такую душэўную сілу.

...Ну, яшчэ некалькі крокаў. Яшчэ. Засталося мо якога паўкіламетра да горада, а потым можна ўжо ісці больш-менш спакойна ды і прысесці на хвіліну на якую лаўку. Так нясперна баліць нага. Здаецца, каб хоць крышачку выцягнуць яе, а потым можна зноў ісці. І што гэта з ёю сэння? Колькі разоў вярталася вось гэтак з лесу, з гэткамі жа «грузамі», і ніколі яшчэ не адчувала такой стомы. А можна тое, што прайшло, заўсёды здаецца лягчэйшым?

Але трэба ісці, ісці...
Ён вырас перад ёю як з-пад зямлі. Стаў на дарозе, раскінуў рукі і дыхнуў у твар агідным перагарам шнапсу.

— Паненка, паненка...
«Паненка» кінулася ў адзін бок, у другі, паспрабавала нават прабежыць крокаў дзясці па дарозе. Ды дзе там, з хворай нагой! Здаравенны салдат у тую ж хвіліну дагнаў яе, здаецца, васьмью абхопіць сваімі лапішчамі і з вясылым рогатам пацягне ўніз, да пералеску.

— Чакай, пані Чакай! Ці ж гэтак можна? Пойдзем дадому. Нах хаўзі! Разумееш?

— А-а, нах хаўзі!
Заківаў галавою, заўсміхаўся і пайшоў за ёю ўслед.

А за пазухай — рэвальвер... А пад бялізнай — лістоўкі, газеты. Што рабіць? Што рабіць? Яны ішлі праз разбураны горад, ішлі даволі доўга — здаецца бясконца. Яна кружыла і кружыла па вуліцах, і салдат ужо нешта пачаў хмурыцца, нешта незадаволенна бурчаў сабе пад нос.

— Зараз, пан, зараз прыйдем.

Ужо разліліся над горадам прыцемкі. Кантуры руін і пустыя, счарнелыя вокны абгарэлых «карабкоў» здаваліся, як ніколі раней, жудаснымі. Зрэдку трапляліся прахожыя — людзі спыталіся дадому: хутка каменданцкі час. А яна ўсё вяла і вяла яго і ўсё яшчэ не ведала, што зробіць у апошнюю хвіліну.

І калі ў «пана» лопнула ўжо цяргенне, і ён пацягнуў яе ў першыя руіны, і зняў свой аўтамат, і паклаў яго на зямлю, і калі пайшоў ён насустрач, і вось твар у твар — яна адхіснулася, імгненна выхапіла рэвальвер і націснула курок. Салдат упаў, а Фрося цяпер ужо са-

праўды пабегла, пабегла... Уніз па Ленінскай, у «сваю» бальніцу.

— Я забіла нямецкага салдата. Трэба схаваць рэвальвер, — сказала яна мне. А сама — як асінавы ліст... — успамінала праз многа гадоў Наталля Сінкевіч.

Куды схаваць? Дзе схаваеш у бальніцы? Стаіць шафа з архівам гісторый хвароб, мы загарнулі рэвальвер у паперу — і туды.

А праз некалькі дзён Фрося зноў падышла да мяне:

— Наталля Максімаўна! (Я была старшай сястра аддзялення). Заўтра я павінна ісці ў атрад. Зрабіце, каб я не працавала.

Назаўтра іду да Зубарава, кажу яму: — Фрося зноў не выйшла на работу, трэба замяніць...

— Дзе яна? — пытаецца.

— Вы ж ведаеце, у яе туберкулёз тазабедранага сустава. Яна ляжыць хва-

Яе не вучылі канспірацыі. Яе не рыхтавалі для падполля. Яна была смелая і неасцярожная, можа нават па-юнацку крыху легкадумная. Ёй здавалася, што тут, у бальніцы, усё сваё, што рускі, савецкі чалавек не можа быць здраднікам. Ну, а калі ёсць вылюдкі, то толькі не тут, не ў «нашай» бальніцы.

Ідзе аднойчы па лесвіцы — насустрач Зубараў.

— Што гэта ў вас за скрутак такі?

— Ды так, газеты.

— Якія газеты, пакажыце.

— Звычайныя, нямецкія...

І пайшла ўніз. Не паспеў Зубараў адысці прыступкі на тры — павярнулася, паказала яму ў спіну загаловак «Правды» і перадрэжыла яшчэ: вось, маўляў, якія газеты, «пан»!

— Так і замерлі ад страху, — успамінаюць цяпер тыя, хто быў сведкам гэтай сцэны. — Просім яе, бывала: «Фросечка,

рая. Гэта ж вельмі баліць чалавеку, Барыс Барысавіч».

...Два разы на месяц галоўны ўрач Зубараў павінен быў з'яўляцца ў гестапа і дакладваць, што робіцца ў бальніцы. Ці не паступалі раненыя агнястрэльнай зброяй, ці не паяўляюцца часам «бальшавіцкія» лістоўкі, газеты? Які настрой? Пра што гавораць? Словам, усё-усё...

І ён з'яўляўся. І дакладваў.

А тым часам Фрося зноў падыходзіла да старшай сястры Сінкевіч і зноў гаварыла:

— Іду ў атрад. Патрэбны медыкаменты. Многа.

Так многа, што данесці ёй адной было б не пад сілу. Тэрмінова, праз іншых сувязных, выклікалі падмогу. З лесу, з партызанскага атрада, прыхаў на возе «селянін» — Віталь Арэхаў — праводаць «хворую сваячку» ў бальніцу. А назад на гэтым жа возе «хворая сваячка» везла ў партызанскі атрад абсталяванне для палявога шпітала. Везла праз увесь горад!.. Сядзела зверху на сене, захінуўшыся ў хустку, а забінтаваная нага ляжала на відзі, напакас усім. Хто не верыць — няхай, маўляў, паглядзіць, разбінуць...

Партызанам патрэбны былі і дакументы. Без аўсайсаў і прапускоў замірала сувязь з горадам, з падполлем. Прычым яны павінны былі быць самыя «свежыя» і бездакорныя. Падпольшчык Іван Казлоў нястомна працаваў над імі. Праз медыцынскую сястру Вікторыю Рубец яны траплялі да Фросі, а Фрося, самы надзейны, самы смелы сувязны, несла іх у атрад. І яшчэ...Недзе там, на Беларускай вуліцы, дзе жыла медыцынская сястра Вера Сямёнаўна Кароль, ля акна круглыя суткі хто-небудзь дзяжурый. Яна ці Іван Петрачэнка. Лічылі цяжкія: колькі, з якім грузам прайшло іх на ўсход. І гэтыя звесткі таксама несла ў атрад Фрося...

— Зноў няма вашай Калбеевай?

— Так, пан Зубараў, няма. Вы ж ведаеце, яна хворая...

ну будзь хоць крышку асцярожная. Не рызыкуй так дарэмна! Дзе там!

...Гэта было апошняе ці можа адно з апошніх заданняў, якое выконвала Фрося Калбеева. З картамі ваенных аб'ектаў, з дакументамі і медыкаментамі разам з Рэгінай Івановай ішлі яны ў вёску Лускава на сувязь з партызанамі. Ішлі дзве дзяўчыны з горада, як заўсёды, як павялося на той час, з клункамі: «мянзці на хлеб». Здавалася, усё ціха, спакойна. Нічога навокал не выклікала трывогі. Але дзяўчаты ідуць моўчкі, нервы — як нацягнутыя струны. Раптам аднекуль здалёк ведаць данёс едкі пах дыму. Наперадзе нешта гарэла. Што магло здарыцца там, у вёсцы Паперня, цераз якую яны павінны прайсці?

Паперня гарэла. Сюды ўварваўся атрад карнікаў, і ўсе дарогі былі перакрыты — ні прайсці, ні прапаўсці... Мост цераз рэчку ўзарваны... І ўжо чуваць галасы фашыстаў, паказаліся на дарозе салдаты з аўтаматамі... Як былі, у адзенні, кінуліся дзяўчаты ў рэчку, пайшлі ўброд, а потым, аж да самага цямна, аж да той хвіліны, пакуль апошняя група карнікаў не пайшла з вёскі, сядзелі мокрыя, ляскаючы зубамі, у кустах.

І без таго хвораі, Фросі гэта не прайшло дарэмна. Яна надоўга выйшла са строю, ляжала ў бальніцы.

...То быў адзін з самых трагічных дзён бальніцы. «Яны» ўварваліся ў палату, дзе ляжала хворая Фрося. Афіцэр і некалькі салдат. Кінуліся да ложка.

— Шнэлі! Уставай!

Фрося не кранулася з месца. Ды і не магла яна крануцца... Ботамі, прыкладам білі, пакуль не страціла прытомнасць, а потым, у адной кашулі, паўголюю, павалаклі ў машыну. Адна з медыцынскіх сясцёр накінула на Фросю коўдру — на вуліцы было холадна, восень... Афіцэр ірвануў коўдру, замахнуўся на сястру: за каго, маўляў, заступаешся?!
— Партызан! Бандыт!

...І больш Фросю ніхто не бачыў. Кажуць, што яе спалілі ў Трасцяны.

Фрося-Фросечка! Адкуль ты была? Якая маці і ў якім краі праспявала табе першую калыханку? Хто выплакаў вочы па табе, дзе? На Волзе, у Сібіры, у Падмаскоўі? Кажуць, ты была аднекуль зда-лёк... Цяпер ты — наша зямлячка. Наведна. Бо попел твай ступаў у сэрцы тых, хто працягваў барацьбу...

«КАМЕННАЯ, 32, Г. А.»

Па бязлюдных вуліцах, міма руін і пустак, ідзе высокая жанчына. У шырокай доўгай спадніцы, у паркалёвай хусцінцы, завязанай на шыі. На руцэ вісіць кош, у ім палымнеюць півоні. Стрэўшы рэдкага прахожэга, жанчына ціхенька паўтарае: «Купляйце кветкі!»

Так праз увесь горад ідзе яна аж да сквера, што на вуліцы Энгельса, і ўладкоўваецца на свабоднай лаўцы. Вымае і раскладае кветкі. Не вельмі многа да іх ахвотнікаў, але ўсё ж патрохі купляюць. Некаторыя бяруць усё на адной пунсовай півоні. Жанчына за кароткі міг паспявае нешта сказаць ім або непрыкметна перадаць нейкія лісткі.

— Што гэта вы, Ганна Аляксееўна, сталі кветкамі гандляваць? — цікавіліся суседкі.

— А з чаго жыць? Я ж хворая, працаваць не магу.

У доўгія размовы Ганна Аляксееўна не ўступае. Яна ветлівая, але немнагаслоўная, ніякіх новых знаёмстваў не заводзіць, жыве ціха, спакойна. Домік яе на першы погляд, нібы пустуе.

Да вайны Ганна Аляксееўна працавала старшай медсястрой-гаспадыняй у Клінічным гарадку. Нетаропкая, памяркоўная, спрэўна вяла сваю вялікую гаспадарку. І раптам — бамбэжкі, пажары, варожыя дэсанты. Урачы і медсястры пайшлі ў ваенкамат. А ёй сказалі: «Глядзі, Ганна Аляксееўна, за парадкам». А калі б і не казалі, дык яна ўсё роўна глядзела б аўн як.

Гэтая жанчына ўжо ведала жахі вайны. Маладзенькай дзяўчынкай нагледзелася на кроў і страшэнныя пакуты людзей. Нядаўня гімназістка, яна міласэрнай сястрой прайшла франты грамадзянскай вайны. Ніхто не пасылаў яе на фронт. Але ў душы яе жылі бясконца любоў да чалавека, імкненне аблегчыць пакуты. І не толькі гэта. На фронт яе клікала сэрца чалавека, які звязаў свой лёс з жыццём маладой Савецкай краіны.

А цяпер васьмью зноў вайна. У час бамбэжкі сёстры і няні, выбіваючыся з сіл, выносілі цяжкахворых у лес, што побач з Клінічным гарадком. Тых, хто мог сам хадзіць, выпраўлялі дадому, знаходзілі іхняе адзенне і дакументы.

Ці то на трэці, ці на чацвёрты дзень вайны, пасля кароткага «зацішша», сёстры ўвечары ўбачылі на двары Клінічнага гарадка дзіця. Ад голаду і стомы яно ледзь перастаўляла ногі. Прылашчылі яго, пакармілі, а самі пайшлі ў той бок, адкуль вялі слядочкі маленькіх ножак. Ці няма там каго яшчэ? І вось у падвале 4-га корпусу знайшлі 20 маленькіх дзяцей. Самы старэйшы, шасцігадовы, і адважыўся выйсці з падвала. Аказваецца, у бамбэжку дзіця схаваў у падвале, а потым па іх ніхто не прыйшоў. Мусяць той, хто хаваў, не змог прыйсці ці быў забіты.

Гэтых дзяцей сёстры вывелі з падвала ледзь жывымі. Хто з іх мог — поўзлі па бруднай падлозе і навобмацк цягнулі ў рот стружку і смецце. А хто не мог — сплуканыя ляжалі пластам. Двое былі нежывыя.

[Працяг будзе].

ДЛЯ ВАС, ШАНОЎНЫЯ ЧЫТАЧЫ

[Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.

Бажко, Канстанцыя Буйло, Эдуард Валасевіч, Сцяпан Гаўрусёў, Анатоль Грачанікаў, Аляксей Зарыцкі, Сцяпан Ліхадзіеўскі, Алес Лойка, Еўдакія Лось, Максім Лужанін, Уладзімір Ляпешкін, Яка Сіпакоў.

На працягу года ў серыі «Першая кніга паэта» выйдзе каля дзясці зборнікаў аўтараў, якія зараз актыўна выступаюць у абласным і рэспубліканскім перыядычным друку. Сярод маладых паэтаў ёсць студэнты і рабочыя, калгаснікі і прадстаўнікі інтэлігенцыі.

Шырэй, чым у мінулы годзе, будзе выдавацца літаратура народаў СССР і замежных краін у перакладах на беларускую мову. Рыхтуецца да здачы ў друкарню двухтомная анталогія украінскай паэзіі, якая пазнаёміць беларускіх чытача з паэтамі-класікамі і сучаснымі песнярамі братняй Украіны. Над перакладамі вершаў працуюць найбольш таленавітыя і вопытныя паэты Беларусі.

Сярод запланаваных да выдання кніг — «Кароль Лір» Вільяма Шэкспіра, зборнікі вершаў татарскага паэта Закі Нурі, грэчаскага паэта Яніса Рыцоса, апавяданні в'етнамскага пісьменніка Нгуэн Конг Хаана, раман «Аднойчы і ніколі больш» венгерскага празаіка К. Фехер, навелы вядомага французскага пісьменніка А. Маруа і іншыя кнігі. У перакладзе на беларускую мову выйдзе кніга вершаў вядомага яўрэйскага паэта Хаіма Мальцінскага, які жыве і працуе ў Мінску. Сваёй новай кнізе ён даў назву «Круг дружбы».

Прыемна адзначыць, што з кожным годам павялічваецца выданне крытычнай літаратуры. У 1973 годзе намечана выпусціць больш за дзясці такіх кніг, у тым ліку том выбраных артыкулаў паэта-акадэміка Пятра Глебкі, аднатомнікі крытычных прац Сяргея Гусака, Алеся Звонака, Янкі Казека, Івана Шамякіна, Рыгора Шкрабы, калектыўны зборнік «Мастак і сучаснасць». Дарэчы, у далейшым

калектыўны зборнік лепшых крытычных артыкулаў будзе выдавацца штогод. Шэраг кніг па літаратуразнаўству і крытыцы выпускаць выдавецтвы «Народная асвета», «Вышэйшая школа», «Навука і тэхніка», Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна.

Узрасце выпуск твораў мастацкай літаратуры для дзяцей і юнацтва, асабліва для школьнікаў. Яны атрымаюць у новым годзе каля сотні розных выданняў, многія з якіх будзе ілюстраваны каляровымі малюнкамі. Дзіцячыя бібліятэкі змогуць набыць кнігі Якуба Коласа, Петруся Броўкі, Кандрата Крапівы, Пятра Глебкі, Уладзіміра Дубоўкі, Антона Бялёвіча, Алеся Якімовіча, Андрэя Александровіча, Міколы Хведаровіча, Усевалада Краўчанкі, Хведка Шынклера, Станіслава Шушкевіча, Івана Сяркова, Пятра Прыходзькі, Міхася Парахневіча, пісьменнікаў Расіі, Украіны, Туркменіі, Эстоніі, Польскай Народнай Рэспублікі, Германскай Дэмакратычнай Рэ-

спублікі, Румыніі, Францыі, Кітая і іншых краін.

Як бачыце, план выдавецтва «Мастацкая літаратура» носіць сапраўды інтэрнацыянальны характар, яно імкнецца пазнаёміць сваіх чытачоў з лепшымі здабыткамі сусветнай літаратуры.

Некалькі кніг мастацкіх твораў, што вучаюцца ў школе або рэкамендаваны для пазашкольнага чытання, выпускаць выдавецтва «Народная асвета», а «Навука і тэхніка» рыхтуе чарговыя тамы збору беларускага фальклору. На чарзе — «Жніўныя песні» і «Чарадзейныя казкі». Апошняе з названых кніг будзе працягам папярэдняга тома «Казкі пра жывёл і чарадзейныя казкі». Усяго ж гэтак выданне будзе мець 30 тамоў з грунтоўнымі ўступнымі артыкуламі і навуковымі каментарыямі.

Вышэй адзначалася, што падпісчыкі атрымалі ўжо шэсць тамоў Беларускай Савецкай Эцыклапедыі з запланаваных 12-ці. У кожным томе БелСЭ

значная ўвага ўдзяляецца гісторыі і тэорыі літаратуры, надрукавана вялікая колькасць артыкулаў, прысвечаных пісьменнікам Беларусі, саюзных рэспублік і замежных краін. На працягу 1973 года выйдзе з друку яшчэ два тамы Беларускай Савецкай Эцыклапедыі, а ўсё выданне будзе закончана ў 1975 годзе.

Падсумоўваючы вынікі працы ў 1972 годзе і рыхтуючы кнігі сёлетняга года, выдавецтва «Мастацкая літаратура» адначасова складае і перспектывы тэматычны план. Асноўная ўвага ў ім звяртаецца на падрыхтоўку і выпуск арыгінальных твораў. Вядома, не знімаецца пытанне і аб перавыданнях тых кніг, якія ўвайшлі ў залаты фонд беларускай мастацкай літаратуры. У хуткім часе, напрыклад, будзе аб'яўлена падпіска на збор твораў народнага пісьменніка Беларускай Кандрата Крапівы ў 5-ці тамах і збор твораў вядомага беларускага дзіцячага пісьменніка Янкі Маўра ў 4-х тамах.

З кожным годам павялічваецца колькасць выданняў, растуць іх тыражы. Кнігі становяцца надаённым патрэбай беларускага народа.

ПА ШЛЯХУ РОСКВІТУ

АПУБЛІКАВАНА ПАСТАНОВА ЦК КПБ І САВЕТА МІНІСТРАУ БЕЛАРУСКОЙ ССР
АБ ПРЫСУДЖЭННІ ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЙ БССР 1972 ГОДА У ГАЛІНЕ
ЛІТАРАТУРЫ, МАСТАЦТВА І АРХІТЭКТУРЫ

Юрый МІХНЕВІЧ,

міністр культуры, намеснік Старшыні Камітэта па Дзяржаўных прэміях БССР
у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктур

Сярод новых лаўрэатаў Дзяржаўных прэмій БССР мы бачым імёны вядомых майстроў, чья творчасць узбагаціла нашу культуру.

Дзяржаўныя прэміі БССР у галіне літаратуры прысуджаны Івану Навуменку і Кастусю Кірзенку.

Іван Навуменка вядомы чытачам сваімі апавесцямі, апавяданнямі, раманами, а таксама літаратуразнаўчымі работамі. Паспехі літаратурнай і навуковай дзейнасці Івана Навуменкі адзначаны выбраннем яго членам - карэспандэнтам Акадэміі навук БССР. У апошнія гады яго творчасць узбагацілася дзвюма новымі кнігамі: «Янка Купала. Духоўны воблік героя» і «Якуб Колас. Духоўны воблік героя». Кнігі гэтыя, напісаныя ў выніку глыбокага вывучэння спадчыны двух вялікіх народных паэтаў, склалі новую народную старонку сучаснага беларускага літаратуразнаўства і ўнеслі шмат каштоўнага ў асветленне праблемы духоўнага вобліку героя ў творчасці Янкі Купалы і Якуба Коласа. За гэтыя работы Івану Навуменку і прысуджана Дзяржаўная прэмія БССР імя Якуба Коласа.

Дзяржаўнай прэміяй БССР імя Янкі Купалы адзначаны зборнік вершаў Кастуся Кірзенкі «Кніга ста песень». Творчасць гэтага паэта ўжо даўно заваявала папулярнасць сярод аматараў паэзіі.

У «Кнігу ста песень» аўтар уключыў сто лірычных вершаў, аб'яднаных адзінай задумай. Гэта вершы аб савецкім чалавеку, аб яго думках і імкненнях, аб яго адданасці Радзіме і Камуністычнай партыі, аб самаадданай барацьбе за шчасце чалавецтва. Кнігу завяршае цыкл вершаў «Далёка ад дома», якія з'явіліся вынікам паездкі паэта ў Злучаныя Штаты Амерыкі ў якасці дэлегата нашай рэспублікі на сесію Генеральнай Асамблеі ААН. У гэтых вершах моцна гучыць голас савецкага грамадзяніна, які ганарыцца сваёй Радзімай і гнеўна выкрывае змрочную сутнасць імперыялістычнага свету.

У галіне музыкі Дзяржаўная прэмія БССР прысуджана вядомаму беларускаму кампазітару Юрыю Семіяну — за цыкл патрыятычных песень, створаных у апошнія гады. Ю. Семіяна — адзін з самых актыўных нашых кампазітараў. Агульнавядомыя яго настойлі-

выя творчыя пошукі і вялікія поспехі ў асваенні глыбінных пластоў народнай песеннай культуры, у сучаснай інтэрпрэтацыі этнаграфічных багаццяў беларускай народнай музыкі. Многія яго песні набылі шырокую папулярнасць не толькі ў нас, у Беларусі, але і далёка за яе межамі.

Паспяхова развіваецца наша выяўленчае мастацтва. Лепшыя работы беларускіх мастакоў з году ў год экспануюцца на рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках, неаднаразова атрымлівалі станоўчую ацэнку на выстаўках за рубяжом.

У 1972 годзе Дзяржаўнай прэміяй БССР адзначаны работы Арлена Кашкурэвіча. Творчасці гэтага мастака, які даўно і паспяхова працуе ў станкавай і кніжнай графіцы, уласцівы самабытныя нацыянальныя рысы, што знаходзяць выражэнне ў сучасным вырашэнні тэмы. Яго графічныя лісты «Партызаны» вызначае глыбокае пранікненне ў духоўны свет герояў, раскрыццё бязмежнай вернасці абавязку. Серыйя графічных лістоў па матывах твораў Янкі Купалы мастак своеасабліва паказвае дух купалаўскай паэзіі. Трэба адзначыць, што А. Кашкурэвіч дасягнуў высокага ўзроўню майстэрства ў тэхніцы афорта, у якой выканана большасць яго вядомых твораў.

Лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі БССР стаў галоўны рэжысёр Гомельскага абласнога тэатра Іосіф Папоў. Прэмія прысуджана яму за некалькі апошніх спектакляў. Трэба адзначыць, што гэты рэжысёр наогул цікавы ў нашым драматычным тэатральным мастацтве: дзякуючы яго ўвазе на сцэну тэатраў рэспублікі выйшлі творы цэлага раду нацыянальных драматургаў. І. Папоў — адзін са старэйшых рэжысёраў беларускага драматычнага тэатра.

Дзяржаўнай прэміяй БССР адзначана работа стваральнікаў мастацкага фільма «Паланез Агінскага» вытворчасці кінастудыі «Беларусьфільм»: сцэнарыста Кастуся Губарэвіча, рэжысёра Льва Голуба, апэратара Рыгора Масальскага. Фільм гэты адрасаваны юным глядачам. Ён прысвечаны героям Вялікай Айчыннай вайны. Значэнне фільма для патрыятычнага выхавання юнага пакалення несумненнае. І трэба дадаць да гэтага, што выдатны творчы дуэт Губарэвіча і Голу-

ба не ўпершыню дабіваецца вялікага поспеху.

Упершыню прысуджаюцца Дзяржаўныя прэміі БССР за творы для дзяцей. У гэтым тэрмінава бачыць прызнанне заслуг усёй беларускай дзіцячай літаратуры, у якой працуе шмат таленавітых пісьмэннікаў.

Першымі лаўрэатамі ў гэтай галіне літаратуры сталі Янка Маўр і Васіль Вітка.

Творы аднаго з заснавальнікаў беларускай дзіцячай літаратуры Янкі Маўра вольна ўжо амаль паўстагоддзя хвалююць і нашых дзяцей, і дарослых. Гэта — даўно і шырока вядомы майстар прыгодніцкай мастацкай літаратуры. Некаторыя яго кнігі прысвечаны далёкім краінам, іншыя вядуць чытача па дарогах роднага краю. І заўсёды, ва ўсіх сваіх творах, пісьменнік выступае перад намі як мудры настаўнік, як добры дзяцей (і не толькі дзяцей) жыць і змагацца, вучыць любіць усё добрае, светлае, ненавідзець несправядлівае і злое. Янка Маўр памёр, але кнігі яго застаўліся з намі. Пасмяротнае прысуджэнне Дзяржаўнай прэміі БССР выдатнаму пісьменніку — дастойная ацэнка таго, што ён зрабіў для свайго народа.

Шырока вядомы і другі лаўрэат — Васіль Вітка. Яго творы вызначаюцца тонкім разуменнем дзіцячай псіхалогіі, пранікненнем у чалавечы характар, які толькі пачынае складвацца, які вучыць юнага чытача разумець прыроду, пазнаваць свет, родны край, гораца любіць нашу Савецкую Радзіму. Прэміяй адзначаны тры кніжкі Васіля Віткі: «Чытанка-малыянка», «Беларуская калыханка», «Казкі».

На атрыманне Дзяржаўных прэмій БССР было вылучана нямала кандыдатаў. На працягу некалькіх месяцаў ішло шырокае абмеркаванне ўсіх работ. Гэта было вялікае спаборніцтва таленавітых майстроў культуры, якое завяршылася прысуджэннем Дзяржаўных прэмій нашай рэспубліцы за 1972 год. Сардэчна віншуючы лаўрэатаў, мы ад усёй душы жадаем далейшага развіцця нашай нацыянальнай беларускай культуры, якая дастойна прадстаўляе рэспубліку ў шматколёрным вянку сацыялістычных культур народаў СССР.

Больш за год назад пачалося вялікае творчае спаборніцтва — рэспубліканскі фестываль мастацкай самадзейнасці, прысвечаны 50-годдзю ўтварэння СССР. У гэтым творчым аглядзе народных талентаў, іх выканаўчага майстэрства на ўсіх этапах у гарадах і вёсках прынялі ўдзел каля паўмільёна самадзейных артыстаў, дзесяткі тысяч калектываў — харавых, танцавальных, інструментальных, этнаграфічных. І не толькі вядомыя, набыўшы годнасць народных, але і ансамблі, якія нарадзіліся сёлета.

Больш за 1 500 удзельнікаў выступілі 26 снежня на сцэне Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР у заключным канцэрце, на якім прысутнічалі кіраўнікі партыі і ўрада рэспублікі, дзеячы культуры і мастацтва, працоўныя сталіцы, прадстаўнікі грамадскасці.

Заключны канцэрт выліўся ў яркае свята самадзейнага мастацтва, а сам фестываль паказаў, як узбагацілася, расквітнела культура беларускага народа ў адзінай шматнацыянальнай кям'юры.

НА ЗДЫМКАХ: выступленні калектываў — удзельнікаў рэспубліканскага фестывалю мастацкай самадзейнасці, прысвечанага 50-годдзю ўтварэння СССР: ансамбль скрыпачоў Палаца культуры прафсаюзаў горада Мінска, народны ансамбль «Лявоніха», мужчынскі народны хор інтэрната № 1 Мінскага аўтазавода.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ЯГО ўСПАМІНАЮЦЬ ДОБРЫМ СЛОВАМ

У беларускіх газетах і часопісах дваццатых гадоў часта сустракаліся імёны Андрэя Александровіча, Алеся Дудара і Анатоля Вольнага. Гэтыя пісьменнікі былі звязаны і моцнай дружбай — яны разам напісалі апавесць «Ваўчаняты», разам іх можна было бачыць у рабочых клубах, на літаратурных вечарах у школах.

У той час Анатоль Вольны працаваў у рэдакцыі газеты «Савецкая Беларусь», дзе ён рэдагаваў літаратурны дадатак. Мне даводзілася прыходзіць да яго са сваімі творами, і кожны раз я пераконаўся ў тым, што ніхто з супрацоўнікаў рэдакцыі так шчыра не размаўляў з пачынаючымі аўтарамі, як ён.

У доме творчасці літфонду БССР каля Пухавіч мне давалася адзін час працаваць

разам з Анатолям Вольным і Рыгорам Кобецам. Рыгор Кобец задумаў тады сцэнарыі пра жыццё яўрэяў у Савецкім Саюзе, па якім неўзабаве быў зняты выдатны кінафільм «Шукальнікі шчасця». Р. Кобец і А. Вольны пабывалі ўжо ў калгасе, дзе жыло многа яўрэйскіх сем'яў, і зрабілі нямала цікавых запісаў.

Асеннім сонечным днём мы вярталіся з Пухавіч у Мінск. Сядзелі на станцыі ў чаканні цягніка. Раптам загрузаў па рэйках таварны цягнік. Грузжаныя барыянымі і дошканыя вагоны цягнуў новы паравоз маркі «Сярг Арджанікідзе». Да нас падыйшоў чалавек у нацягнутым на самыя бровы кацялку, з палкай-парасонам на руцэ. Ён запытаў:

— Скажыце, калі ласка,

колькі каштуе гэты паравоз?..

Як мы пасля даведаліся, чалавек прыехаў да сваіх родзічаў са Злучаных Штатаў Амерыкі і рапчыў назаўсёды застацца ў Беларусі. Анатоль Вольны спытаў у незнаёмага чалавека:

— Як вас завуць?..

Той узварухнуў плячыма і адказаў:

— Піня, — і, павярнуўшыся, пайшоў да сваіх спадарожнікаў.

Па дарозе ў Мінск, седзячы ў напалову пустым ваго-

не, Анатоль Вольны ўхапіў Рыгора Кобеца за руку і з захапленнем сказаў:

— Ды гэта ж, браце, жменька золата для твайго сцэнарыя!

Кобец выкарыстаў параду. ...Анатоль Вольны (Анатоль Іосіфавіч Ажгірэй) нарадзіўся 2 снежня 1902 года на станцыі Пухавіч Мінскага раёна ў сям'і служачага. Семнаццацігадовым хлопцам пайшоў у Чырвоную Армію, ваяваў на некалькіх франтах. Пасля дэмабілізацыі працаваў у Цэнтральным Выканаўчым Камітэце БССР, у рэдакцыях газет і часопісаў, адначасова вучыўся ў Мінскім педагагічным інстытуце.

У 1924 годзе разам з Андрэем Александровічам Анатолю Вольны выдаў зборнік вершаў «Камсамольская нота». У наступныя гады адна за адной выходзяць кніжкі: паэтычныя зборнікі «Чарнакудра радасць» (1926) і «Табе» (1927), апавесць «Два» (1925), «Зборнік фельетонаў» (1927), кніга гумарэсак і фельетонаў «Суседзі» (1932).

Вольны плённа працаваў у

галіне драматургіі. У дваццатых гадах з'явіліся п'есы «Калі дзяк гаворыць праўду», «Міколка», «У агранома». У канцы дваццатых і пачатку трыццатых гадоў ён займаецца выключна кінадраматургіяй. Па сцэнарыях Вольнага пастаўлены фільмы «Хвой гавораць», «Атэль Савой», «У агні народжаная», «Сонечны паход», «Новая радзіма» і шэраг іншых.

За плённую літаратурную працу Анатолю Вольнаму ўрадам БССР была нададзена годнасць заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

Жыццё пісьменніка было кароткім, але паспеў ён зрабіць шмат. Побач з плённай літаратурнай творчасцю ён даў многа сілы і энергіі выхаванню літаратурнай моладзі. З дапамогай А. Вольнага ў шэрагу гарадоў Беларусі былі створаны філіялы літаратурнай арганізацыі «Маладняк». Многія вядомыя зараз пісьменнікі могуць добрым словам успомніць гэтага энергічнага і душэўнага чалавека.

Станіслаў ШУШКЕВІЧ.

У снежні грамадскасць беларускай сталіцы цёпла адзначыла 50-годдзе з дня нараджэння пісьменніцы Алены Васілевіч. Чытачам добра вядомы яе нарысы, апавяданні. Найбольшай папулярнасцю карыстаюцца апавесці, аб'яднаныя агульнай назвай «Пачакай, затрымайся...». Кніга ў многім аўтабіяграфічная, яна глыбока раскрывае пазытывы ўнутранага свету чалавека, працэс фарміравання, станаўлення характару.

Ніжэй мы змяшчаем лірычныя замалёўкі Алены ВАСІЛЕВІЧ, зробленыя ў Каралішчавічах ля Мінска, у Доме творчасці пісьменнікаў.

КАРАЛІШЧАВІЧЫ

РАМАН У ТРОХ ЧАСТКАХ

1. ПЕРШАЕ ЗНАЁМСТВА

На галінцы хвой — яна гайдаецца перад маім адчыненым акном — сядзяць дзве птахі. Адна вяртлявая, прыгожыя. Другая — сталая, сур'езная, спагадлівая. Закаханыя.

Прыгожыя зірнула ў маё расчыненае акно, а потым кінула гарэзлівы позірк на свайго прыяцеля.

— Зірні, якая дзіўная жанчына — піш!..

— Пісьменніца, мілая...

— А калі б раптам я... надумалася пісаць?..

Калі б толькі гэта гарэза ўме-ла смяцца!

— Ты — пісаць?.. Навошта, мілая?!

— Ах, усё-такі мілая?! — і гарэза пыхнула з галінкі.

Прыяцель яе ўзвіўся ўслед за ёю.

Дзівакі. У гэты час я пісала пісьмо...

2. ПЕРАД НАВАЛЬНИЦАЙ

Сёння перад навальніцай мая ўчарашняя знаёмая сядзела на хваёвай галінцы адна. Сёння яна не здавалася ўжо такой бесклапотнай, як учора.

Хмары ішлі па верхавінах дрэў, і вецер так гойдаў хвой, што здавалася, яны не ўстаяць на нагах.

Птаха была страшэнна ўсхвалявана і ўвесь час пазірала ў бок лясной прасекі. Відаць, адтуль яна некага чакала.

І вось, калі вецер таўхнуў маю хвою неяк асабліва неасцярожна, маленькая баязліўка перамагла антыпатыю да маіх папер:

— Паслухайце, вы не сказаеце мяне ад навальніцы ў вашым доме? — не вельмі смела, але і не сказаць, каб вельмі далікатна, піснула яна.

— З задавальненнем! — адказала я, шырэй расчыняючы акно.

— Дзякуй. Я залячу тады, калі ўжо нельга будзе заставацца тут...

Адуць у гэтай шальмоўкі бралася столькі ўсведамлення ўласнай перавагі?

— Калі ласка...

...У гэты самы момант, нібыта страла, запушчанае нябачнай рукой, да ног мае ганарліўкі ўпаў учарашні маладзец.

— Мілая, даруй! Раней я ніяк не мог!..

— Ты разумеш... Ты разумеш — што я павінна была!.. — кінула яна абураны позірк у маё акно. І ў гэтым позірку было нешта такое, што прымусіла

мяне адчуць сябе зусім нікчэмнай істотай на зямлі.

— Разумею... Усё разумею. Але ж усё абшлось добра. Хутэй ляці!

Не надарыўшы яго ні позірк, ні адказам, усё такая ж абураная і разгневаная, яна пыхнула ў той бок, адуць прыляцеў ён.

Мне здалася, што ў яго засмучаным позірку была ўсё ж хітрынка: абыйдзеца, даруй!..

3. СНЕДАНИЕ

Майскім ранкам закаханыя снедалі.

Трэба было дзівіцца, як яны дзялілі чарвяка.

— Еш, шэрэнькая...

Зграбным рухам маленькай галоўкі яна як быццам выказала задавальненне такім ласункам і жвава праглынула адну порцыю...

— Ну, яшчэ... — захапляючыся ёю, каўтуў сліну ён сам.

— Не, не! Зараз я сама буду цябе карміць!.. — і клапатліва, як гэта ўмеюць рабіць толькі маці і закаханыя, у тоненькай дзюбцы працягнула яму другую порцыю...

А ў чэрвені яны кармілі ўжо сваіх дзяцей...

ЮБІЛЕЙ ВУЧЫЛІШЧА

Полацкае педагагічнае вучылішча імя Георгія Скарыны ўрачыста адзначыла свой 50-ы юбілей.

28 кастрычніка 1872 года ў жыцці старажытнага беларускага горада Полацка адбылася значная падзея — адкрылася настаўніцкая семінарыя. У новую навучальную ўстанову паступілі 52 «шчасліўчыкі». Аднак да выпуску прыйшлі толькі 26: палавіна семінарыстаў не закончыла вучобу з-за цяжкага матэрыяльнага становішча.

Семінарыя, у якой галоўнымі предметамі былі закон божы і царкоўна-славянская мова, павінна была стаць апорай царквы і царскага самадзяржаўя, а на справе яна стала ачагом перадавых ідэй і рэвалюцыйных настрояў — яе выхаванцы ўдзельнічалі ў хваляваннях 1905 года, стваралі рэвалюцыйныя студэнцкія гурткі...

Пасля Вялікага Кастрычніка семінарыя была пераўтворана ў педагагічны тэхнікум. Для практычнай падрыхтоўкі будучых настаўнікаў пры тэхнікуме стварэцца доследна-паказальная школа, якой пасля было прысвоена імя Янкі Купалы. У 1936 годзе тэхнікум пераўтварэцца ў вучылішча, вядомае цяпер далёка за межамі Полацка.

Палац воднага спорту ў Мінску — месца правядзення многіх буйных спаборніцтваў і падрыхтоўкі будучых чэмпіёнаў. Тут займаюцца звыш 500 дзяцей розных узростаў.

ТЫСЯЧЫ МЕТРАЎ ЗАХАПЛЕННЯ

Кінакамера ў многія сем'і трапляе выпадкова. Нехта выйграе яе ў латарэю, другі атрымае ў якасці прэміі за рацірапанову, а шчаслівы тата афармляе ў крэдыт, калі становіцца бачна, што слоў і фотаздымкаў не хапае, каб расказаць пра ўсе поспехі юнага нашчадка.

Прыпаўшы да вочка відэакамеры, новаз'яўлены кінаамаатар радасна здымае ўсё навакол: свой дом, жонку і дзяцей, кветкі ў палісадніку і сяброў на рабоце. Сам працэс здымкі надзвычай захапляе і хвалюе чалавека з кінакамерай. Яму здаецца, нібы з дапамогай аб'ектыва ён пранікае ў нейкія таямніцы жыцця.

Радасць узмацняецца, калі адлюстраванне ўбачанага пачынае мітусіцца на белым прававугольным сцяны, і гледачы — родзічы, суседзі — воклічамі адзначаюць кожную «апазаную» мясціну ці асобу. Але гэтая радасць гасне з апошнім прамем праектара. Узнісла, усхваляваная адкрыццямі таямніц не атрымалася, на экране прамільгнула будзённая і нецікавая мешаніна выпадковасцей.

Відаць, адной інструкцыі мала, каб навучыцца працаваць з кінакамерай. Трэба яшчэ ведаць, што, як і для чаго ты здымаеш. Быць толькі сямейным хранікёрам? Таку работу спецыялісты з камбіната бытавога абслугоўвання зрабюць больш якасна і ўмела. Аднесці кінакамеру ў камісійны магазін? Але нешта ўжо зачэпіла, як кажуць, за жывое.

Прачытаўшы горы кніг і часопісаў, прагледзеўшы за некалькі тыдняў праграму кінаатэатра хранікальна-дакументальных фільмаў, поўны пытаньняў і роздумаў чалавек прыходзіць на заняткі ў клуб

ці гурток кінаамаатараў. І для яго пачынаецца бясконцы шлях радасцей і пакут, суадносін якіх, як і канчатковыя вынікі, у кожнага розныя.

Больш за сто творчых аб'яднанняў існуе ў гарадах і вёсках рэспублікі, звыш 1 200 чалавек займаюцца ў іх пастаянна. Па меры сваіх сіл і ўмення студыйцы пішуць сцэнарыі, вядуць здымкі, апрацоўваюць плёнку, манціруюць і агучваюць фільмы. Яны ўзаемна дапамагаюць адзін аднаму, улічваюць парады кіраўніка студыі (найбольш вопытнага кінаамаатара або чалавека са спецыяльнай адукацыяй). Частымі гасцямі ў амаатарскіх студыях бываюць супрацоўнікі «Беларусь-фільма».

Людзі розных узростаў і прафесій аддаюць кінаамаатарству свой вольны час, гэтае захапленне нязменна выклікае ў іх цікавасць да сумежных відаў мастацтва. Чалавек не прапускае цяпер ні адной выстаўкі, прэм'еры, новай кнігі пра мастацтва. Убачанае хвалюе не толькі сваім сэнсам, але і выкананнем, узбагачае духоўна і эстэтычна, дапамагае больш дакладна акрэсліць тыя думкі, што кладуцца ў аснову чарговага фільма.

...Семнаццацігадовы Мікалай Кавальчук быў сярод тых, хто здзяйсняў Кастрычніцкую рэвалюцыю ў Гомелі, абараняў горад ад нямецкіх інтэрвентаў і белапаліякаў. Пазней з атрадам рабочых малады чыгуначнік суправаджаў састаў з хлемам для працоўнай Масквы. На станцыі Дымка ля Бугульмы яны трапілі на варожую засаду. Мікалай Антонавіч з хваляваннем прыгадвае той памятна бой. Цаною чатырнаццаці жыццяў адстаялі яны хлеб. На брацкай магіле загінуў-

шых цяпер стаіць помнік, іх імя названа вуліца і клуб чыгуначнікаў на станцыі Дымка. Кінанарыс «Памяць сэрца», цэнтральным героем якога з'яўляецца іх зямляк, знялі ўдзельнікі самадзейнай студыі Гомельскага абласнога дома народнай творчасці.

Баранавіцкі баваўняны камбінат — прадпрыемства маладое, і працуюць тут пераважна дзяўчаты, жанчыны. Пэўна, таму так прыгожа ў заводскім двары. Зялёныя газоны, рады стройных дрэўцаў, пунсовыя кусты руж. Калі раніцай уключаюцца дажджавальныя ўстаноўкі, здаецца, што вясёлка ўстала над карпусамі камбіната. Гэты пазытывы вобраз баранавіцкага кінаамаатара выкарыстаў у назве свайго фільма — «Вясёлка ля прахадной».

З песнямі, гітарам і рукавамі грузіцца ў вагон мітуслівая студэнцкая кампанія. А вось і канцавы пункт — сельская новабудуля. Спрытна лётаюць з рук у рукі цагляны, рытмічна пастукаюць кельмы, толькі бясконцае накепльванне над адстаючымі нагадвае, што працуюць студэнты, а не прафесійныя будаўнікі. А вечарам у сельскім клубе сабралася ўся вёска — госці даюць канцэрт мастацкай самадзейнасці. «Працоўны дэсант» — так называецца фільм — скончаны, але засталася ў калгасе завершаная новабудуля і шчырыя маладзёжныя песні.

Мясціны вечнай памяці народнай — Хатынь і Брэсцкая крэпасць адлюстраваны ў кінастужцы «Старонкі бесмяротнасці», створанай гродзенцам Леанідам Чарнілоўскім. Спрадвечныя клопаты хлебаправа пра багаты ўра-

джай — тэма навелы «Жніво», якую знялі ўдзельнікі кінастудыі Мінскага дома мастацкай самадзейнасці. Хлопчык, які ўмеў ўбачыць у лясных галінках і карэннях персанажаў народных казак, звяроў і птушак, паказаць іх усім, — герой замалёўкі наваполацкіх кінаамаатараў. Паходы па месцах баявой і працоўнай славы савецкага народа, выхаванне падрастаючага пакалення, будні воінаў Савецкай Арміі, вытворчыя працэсы і ўнутраны свет нашага сучасніка — здаецца, няма такой тэмы, такой праблемы, што засталася па-за ўвагай кінаамаатараў.

Я з цікавасцю пазнаёмілася з іх творчасцю на рэспубліканскім аглядзе амаатарскіх фільмаў, які праходзіў у канцы мінулага года ў сталічным Палацы прафсаюзаў. Былі прадстаўлены 64 стужкі — хранікальна-дакументальныя, вытворча-тэхнічныя, спартыўныя, ігравыя, мультыплікацыйныя, відэавыя.

Прадстаўнічае журы рэспубліканскага агляда адзначыла прэміямі восем фільмаў. А з фестывалю амаатарскіх фільмаў у Маскве беларусы прыavezлі прэмію і тры дыпломы.

Наогул, мінулы год быў надзвычай шчодры для кінаамаатараў на творчыя сустрэчы з калегамі і гледачамі не толькі ў Беларусі, але і ў братніх савецкіх рэспубліках. Акрамя традыцыйнага абмену фільмамі, іх дэманстрацыяй па тэлебачанні і ў рабочых клубах, былі плённыя дні

знальнага семінара, на які сабраліся прадстаўнікі Прыбалтыйскіх рэспублік, Ленінграда, Смаленска і Беларусі. Дэманстрацыя лепшых фільмаў Літвы, Узбекістана, Украіны, РСФСР, сустрэчы з іх стваральнікамі прайшлі ў мінскім акруговым Доме афіцэраў, Палацы камвольнага камбіната, санаторыі «Крыніца», на БелАЗе, у Брэсце. Амаль трыццаць «вечароў дружбы» на рахунку беларускіх амаатараў — у Азербайджане, Літве, Ленінградзе, Маскве.

У час шчырых гутарак абмяркоўваліся пытанні, што хвалююць студыйцаў розных гарадоў і вёсак. Праблема творчага росту навучкоў у гуртках, дзе ўжо склаўся пастаянны калектыў аўтараў. Павышэнне прафесійных навываў і ведаў па гісторыі мастацтваў, хіміі, оптыцы. Абсталаванне лабараторый для работ. (Матэрыяльны бок справы амаль паўсюдна бяруць на сябе прафсаюзныя арганізацыі).

Кінаамаатарства заваўвае ўсё большую папулярнасць у краіне, нягледзячы на тыя высокія патрабаванні, што прад'яўляе яно да сваіх прыхільнікаў. І ў такім вырашэні праблемы вольнага часу праяўляюцца высокі культурны і адукацыйны ўзровень грамадства, яго клопаты аб далучэнні кожнага працаўніка да прыгажосці, творчага мыслення, да выхавання актыўных адносін да жыцця.

Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Зак. № 019.